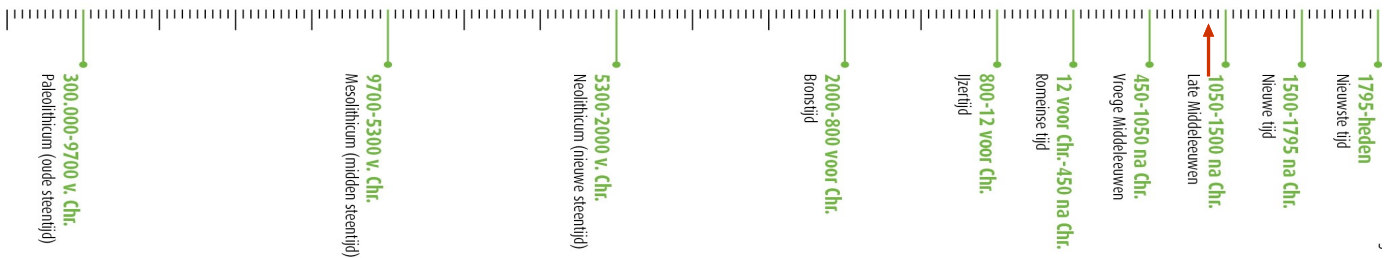

Graven in het groen

Middeleeuwse boeren aan de Bijenkorf in Leersum

Nr. 14

Leersum in de veertiende eeuw

In de zomer van 2015 kregen archeologen de gelegenheid om letterlijk een kijkje te nemen in de geschiedenis van het dorp Leersum. In de bodem troffen zij sporen aan van een boerderij die hier 700 jaar geleden is gebouwd.

Met een kraanmachine werd laagje voor laagje de geschiedenis van Leersum blootgelegd.

De donkere verkleuringen in het zand worden door archeologen sporen genoemd. De sporen op de voorgrond zijn kuilen die hier 700 jaar geleden op een boerenerf zijn gegraven.

Waarom werden deze kuilen gegraven? De redenen zijn divers, maar hebben allemaal te maken met de werkzaamheden op de boerderij. Sommige kuilen werden bijvoorbeeld gegraven om afval in op te bergen. In andere kuilen zijn grote houten palen overleefd. Deze houten palen waren onderdeel van de constructie van een hooiberg.

Een middeleeuws boerenerf

De boerderij was niet van baksteen of natuursteen gemaakt, maar geheel in hout opgetrokken. Het dak, dat waarschijnlijk met stro of riet was bedekt, werd gedragen door grote houten palen. Het is waarschijnlijk dat de muren van de boerderij ook van vergankelijk materiaal waren gemaakt, zoals takken of gevlochten wilgentenen. Om de wanden wind- en waterdicht te maken kunnen de gaten zijn volgestopt met mest, leem of heideplantjes. Deze bouwmaterialen hebben de tand des tijds niet overleefd. Wat over is gebleven van de boerderij, zijn verkleuringen in het zand. Zorgvuldig onderzoek van deze verkleuringen, geeft veel informatie over het leven in Leersum van 700 jaar geleden.

Een 'artist impression', zo kan Leersum er 700 jaar geleden hebben uitgezien.

De boerderij was bijna 14 m lang en bijna 6 m breed. Er waren verschillende ingangen. Waarschijnlijk woonde het boerengezin aan de zuidoostelijke kant van de boerderij en werden aan de noordwestelijke kant dieren ondergebracht. Op het erf stonden twee grote houten schuren en een hooiberg. Ook is er een waterput gevonden.

Scherven en zaden

In de donkere verkleuringen, ook wel sporen genoemd, zijn kleine stukjes aardewerk en zaden gevonden die inzicht geven in het leven in Leersum in de veertiende eeuw.

Op het erf waren dieren aanwezig. Waarschijnlijk enkele koeien, schapen, geiten en varkens. Op en rond het erf bevonden zich bemeste moestuinen en akkers. Op de akkers werden in ieder geval lijnzaad en graan zoals rogge, broodtarwe, haver en gerst verbouwd. Lijnzaad zorgde voor olie, maar ook voor vlas en linnen. Hier werd uiteindelijk textiel van geweven. Van de gerst en de haver werden koeken gebakken, pap gemaakt en bier gebrouwen. Haver werd ook veel als voer voor het vee gebruikt. De tarwe en de rogge werden waarschijnlijk gemixt om brood te maken. Verder lagen er natte graslanden in de nabije omgeving, die gebruikt werden als wei- en hooiland.

Deze scherv van de rand van een kogelpot is hier gevonden. Deze kogelronde potten werden in de middeleeuwen gebruikt om in te koken.

In de boerderij werden voornamelijk potten en pannen van aardewerk gebruikt die in het dorp of in de regio zijn gemaakt. Maar er zijn ook scherven van aardewerk gevonden die ver weg, in het Duitse Rijnland, Zuid-Limburg en de Belgische Maasvallei zijn gemaakt. Dit vaatwerk is via handelsnetwerken over de Rijn en de Maas hier terecht gekomen.

Op het boerenerf zijn zaden aangetroffen van rogge (links) en vlas (rechts).

Het middeleeuwse dorp Leersum

De boerderij lag waarschijnlijk op de grens van het bebouwde gebied van het middeleeuwse dorp Leersum dat zich vanaf deze periode rond de Michaelkerk concentreerde, en de akkers op de gemeenschappelijke ankergronden van het dorp, ook wel de eng genoemd. Ten zuiden van de boerderij zijn greppels gevonden die te maken kunnen hebben met grondverbetering van de akkers op de eng.

Dit was niet de enige boerderij in de omgeving. Naast dit erf is een andere waterkuil gevonden, die mogelijk wijst op een tweede boerderij net buiten het gebied dat door archeologen is onderzocht. Ook was dit niet de eerste boerderij in dit gebied. De archeologen hebben aanwijzingen gevonden voor bewoning van dit terrein van met name van 1000 tot 1400 na Chr.

Er zijn geen tekeningen van Leersum rond 1300 overgeleverd. Op de voorkant van deze folder staat een voorstelling hoe het middeleeuwse boerenerf eruit kan hebben gezien. Deze prent laat zien hoe Leersum er 300 jaar later, in 1630 uitzag.

COLOFON

Dit is een uitgave van de gemeente Utrechtse Heuvelrug
Tekst: Annemarie Luksen-IJtsma
Foto's: ADC Archeoprojecten en Cees Keur
Prent: A. Rademaker / collectie Het Utrechts Archief / 200619
Voor meer informatie: www.heuvelrug.nl
of email: archeologie@heuvelrug.nl

Archeologie

GEMEENTE
UTRECHTSE HEUVELRUG